

СТАНОВИЩЕ

от

проф. д-р Любомир Караджов,
професор по теория на изкуствата в АМТИИ

относно

дисертационния труд и съпътстващите го научни трудове на
Елена Андреева Олимпиева,
представени за придобиване на образователна и научна степен „доктор“

Елена Олимпиева е възпитаник на Националната гимназия за изящни изкуства „Акад. Илия Петров“ - София, която завършва през 1998 г. Дипломира се като бакалавър по графика в Националната художествена академия през 2002 г. През 2004 г. придобива магистърска степен по същата специалност. От 2010 г. е член на Съюза на българските художници.

Има открити самостоятелни изложби през 2009 г. и 2013 г. и е участник в множество други изложби, сред които в Хърватска -2013 г., в Англия през 2014 г., Тайпе-Тайван – 2016 г., 2017 г., 2018 г. и др.

Наред с това осъществява кураторски проекти като „Улови звука“ в НДК през 2006 г., носител е на награда за рисунка в студентски конкурс на НХА - 2002 г. и награда на Международната асоциация на съвременното изкуство Art revoltion –2016 г. в Тайпе.

Приета е за докторант в НХА със специалност психология на изкуството с научен ръководител доц. д-р Румяна Панкова.

Дисертационният труд на Елена Олимпиева „Въпросът за антиномиите като психологическа програма в творчеството на Станислав Памукчиев“ е в обем от 191 страници и е структуриран в увод, пет глави, заключение, приносни моменти и използвани източници. Към основния дисертационен труд е прибавено и приложение от 118 стр., съдържащо три научни публикации, а именно докладите „Кодовата наследственост като неосъзнавана първопричина в ценителската изборност на изкуството“, „Битово-предметни форми като провокация към художествената сензетивност на публиката в произведението „Делници“ и „Несъзнателността на избора или влиянието на безгласния образ“. В приложението са представени 11 разговора с художника Станислав

Памукчиев и други личности, биография на твореца и каталог с негови творби.

Олимпиева разглежда основния за дисертационния труд термин „антиномия“ на основата на доминантите, с които го наточава Имануел Кант в своя фундаментален философски труд „Критика на чистия разум“, издаден за първи път в Рига през 1781 г. и превърнал се в апотеоз на метафизиката и трансценденталното учение за елементите. По този начин амбициозният труд на авторката на дисертацията намира здрава теоретична и концептуална основа, които, както се оказва, съвпадат с интересите на самия Памукчиев, изкушен от творчеството на немския философ и повлиян от Кант в методите за анализ на изкуството.

Използвайки работещата координатна система на визуалните антиномии, тези на възприятието и сетивността, антиномиите на пространствено-времевия континуум (хронотопа) и „антиномиите на ценността“, дисертацията се превръща в стойностно изследване на визуалните следи, които един български творец създава като резултат на предметяване на богатия си философски диалог с елементите на обективното и субективното. Трудът анализира множество дихотомни отношения като „черно-бяло“, „светлина-сянка“, „форма-транс/форма“, „присъствие-отсъствие“, „отвън-отвътре“, „гранично-безгранично“, „архаично-съвременно“, като разглежда техните визуални релации като следствие на творчески акт с ясна философска концепция. Изяснява се важноста на творческата идея, личността като обект на анализ, отношението „личност-творчески замисъл-реализация“.

Ценност на изследването е проникването до основни и дори сакрални теми като архетипа на прародителя и релацията му в мъжкото и женското начало, отразени в творби на Памукчиев - самият той повлиян от учението на Фройд, Юнг и книгата „Митове, сънища и тайнства“ на румънския философ Мирча Елиаде.

За въздействието на тази философия художникът признава в едно от предложените интервюта, където заявява, че творческото претворяване на отношенията „време-безвреме“ и особено отношението „линейно-историческо време-вечност“ е инспирирано от трудовете на Елиаде, като дори цитира думите на автора, че „ние като смъртни сме изядени от времето, защото не зачитаме вечността“.

Сред основните сполуки на дисертационния труд намирам именно това, че надниква отвъд видимия свят на твореца и търси отговори в

дълбините на едновременно интуитивното и обмисленото, анализирайки по думите на самата Олимпиева “криптираните наноси в личните духовни депа на Памукчиев“. И ако психологията на изкуството наистина е изправена пред избора или да се върне обратно към универсалното поле на психологическата естетика, или да предложи предмет на изследване, свързан с дисциплинарното поле на изкуствознанието, както твърди проф. Петър Цанев, то определено считам, че настоящата дисертация успешно защитава именно втората възможност.

Освен качествено изследване в сферата на психологията на изкуството, докторатът преодолява и една обективна трудност: създаването на научен текст за творец, който е наш съвременник. От тази гледна точка изследването би могло да бъде затруднено от липсата на темпорална дистанция в качеството и на съдник на процесите. Но именно отвореността на изследователския метод и използването на антиномиите като координатен арсенал за разглеждане на творчеството на Памукчиев доказват, че отсечките по пътя не изневерят на линията, към която принадлежат, тъй както чистият разум, според самия Кант, е способността за изграждане и отстояване на утвърдени принципи - в мисленето, в разбирането на света и в отразяването му чрез изкуството.

Считам, че наред с дисертационния труд, приложените три доклада също подкрепят заявените научни интереси на дисертантката и прибавят доказателствен материал към способността и да изследва качествено рецепцията на художествените факти. Авторефератът представя стегнато и точно основните акценти на разработката. Описаните от Елена Олимпиева приноси моменти на труда съответстват на постиженията му в областите на психологията на изкуството и изкуствознанието, а използваните литературни източници намирам за достатъчни в количествено и качествено отношение за научното уплътняване и подкрепа на текста.

Структурата на дисертационната разработка се отличава с логическа последователност, завършеност, точен и ясен научен стил.

На основата на всичко това убедено предлагам на членовете на научното жури да присъдят на Елена Андреева Олимпиева научната и образователна степен „Доктор“, а научният и ръководител доц. д-р Румяна Панкова да бъде поздравена.

Проф. д-р Любомир Караджов